

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลให้สภาพแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้องค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าหน่วยงาน รัฐบาล หน่วยงานเอกชน รัฐวิสาหกิจเกิดการแข่งขันกันอย่างรุนแรงและรวดเร็วส่งผลให้ หลายองค์กรเกิดการตื่นตัวและหากกลยุทธ์ แนวทางการพัฒนาองค์กรเพื่อให้อยู่รอด โดยผู้บริหารองค์กรต้องแสวงหาเทคโนโลยีสารสนเทศหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ มาพัฒนา องค์กร เพื่อเพิ่มศักยภาพและพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในองค์กรให้เหมาะสม กับสภาวะปัจจุบันเพราะบุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้ เพื่อให้เกิดแนวทางการ ขยับเคลื่อนไปตามสถานการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในยุคปัจจุบัน ในการทำงาน เมื่อบุคลากรในองค์กรได้รับการส่งเสริมและการดูแลจนส่งผลให้คุณภาพ ชีวิตที่ดีก็จะทำให้บุคลากรมีกำลังใจและมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ทำงาน ที่ทำออกมามีคุณภาพ ดังนั้น องค์กรควรมีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือ นวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานและสร้างวัฒนธรรมองค์กร ที่ดีให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดค่านิยม ความเชื่อแบบแผนของพฤติกรรม การปฏิบัติงานร่วมกันในองค์กรจนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ดีและสามารถทำงานให้ ประสบความสำเร็จ และองค์กรแห่งการเรียนรู้ก็เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาบุคลากรให้เกิด การเรียนรู้จนสามารถนำไปปฏิบัติงานได้อย่างมีมาตรฐานและประสิทธิภาพส่งผลให้ องค์กรมีความแข็งแกร่งและมีศักยภาพเพื่อแข่งขันกับสถานการณ์ปัจจุบันได้เป็นอย่างดี (Dinox, 1994 อ้างถึงใน สุมัชฌา ปาร์คมาตย์, 2557, หน้า 1)

วัฒนธรรมองค์กรเป็นสิ่งที่ผู้บริหารใช้ในการจัดการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร วัฒนธรรมองค์กรยัง ทำหน้าที่เป็นเกณฑ์ในการสร้างกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ให้บุคลากรมีกฎทางสังคมมีศรัทธา เป็นแรงจูงใจให้แต่ละคนปรับลักษณะเฉพาะของตนให้มีบทบาท ค่านิยมที่สอดคล้องกับ

วัฒนธรรมองค์กร ดังนั้นในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาองค์กรให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารขององค์กรจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรเพื่อเรียนรู้บริบทขององค์กรและลักษณะการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรของตนเอง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรและการนำหลักการบริหารจัดการด้านคุณภาพชีวิตการทำงานทำให้เกิดคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี (สัญญาสุณี เสมารักดี, 2557, หน้า 1)

ส่วนด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ จะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กร ซึ่งสังคมยุคปัจจุบันเป็นสังคมสมัยใหม่ เรียกว่า สังคมความรู้ ที่ใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการพัฒนา โดยเน้นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ (แพนศรี ศรีจันทิก, 2554, หน้า 1) การมุ่งให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะต้องพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรในองค์กรให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง แต่การที่จะพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะต้องอาศัยวัฒนธรรมองค์กรในการขับเคลื่อน เพราะองค์การประกอบด้วยบุคลากร และวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคลากรที่ประพฤติปฏิบัติตามบรรทัดฐาน ค่านิยม และความเชื่อ ถ้าองค์กรมีวัฒนธรรมองค์กรและองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ดีและแข็งแกร่งก็จะทำให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานที่ดี (ปิยะ ละมุลมอญ, 2556, หน้า 12)

มหาวิทยาลัยนครพนมเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่เกิดจากการหลอมรวมสถาบันการศึกษาในจังหวัดนครพนม โดยจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครพนม พ.ศ. 2548 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 122 ตอนที่ 75 ก เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2548 และได้รับการยกฐานะเป็น “มหาวิทยาลัยนครพนม” ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2548 ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติให้รวมสถาบันการศึกษา ดังนี้

- 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครพนม 2) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาเขตนครพนม
- 3) วิทยาลัยเทคนิคนครพนม 4) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครพนม
- 5) วิทยาลัยการอาชีพธาตุพนม 6) วิทยาลัยการอาชีพนาหว้า และ 7) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม มาจัดตั้งเป็นมหาวิทยาลัยนครพนม และให้เป็นนิติบุคคล และเป็นส่วนราชการตามกฎหมาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กองส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยนครพนม, 2558, หน้า 3)

มหาวิทยาลัยนครพนมดำเนินการศึกษาภายใต้ภารกิจเดิมของสถานศึกษาที่นำมาหลอมรวม ด้วยการจัดการศึกษาทั้งในระดับหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หลักสูตรปริญญาภายใต้ภารกิจการหลอมรวมสถานศึกษาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาเดิมที่จัดตั้งสถาบันขึ้นมาใหม่ (กองส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยนครพนม, 2558, หน้า 4) โดยมหาวิทยาลัยนครพนมมีจุดเด่น เรื่อง การจัดการศึกษาทั้งระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาซึ่งรองรับนักศึกษาตามเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและเลือกเรียนได้หลากหลายสาขาวิชา อาทิ ด้านพยาบาลศาสตร์ ครุศาสตร์ เกษตรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การบัญชี การบริหารจัดการ ด้านการบิน และการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ โดยมีเส้นทางการเดินทางที่สะดวก อาทิ สนามบินนครพนม และสะพานมิตรภาพ 3 (นครพนม-คำม่วน) โดยมีนักศึกษาจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศเวียดนาม และประเทศจีนตอนใต้ได้เข้ามาศึกษาต่อมหาวิทยาลัยนครพนม (มหาวิทยาลัยนครพนม, มปป)

มหาวิทยาลัยนครพนมเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่เกิดจากการหลอมรวมสถาบันการศึกษาในจังหวัดนครพนม โดยมีวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นกฎระเบียบในการบริหารจัดการราชการทุกหน่วยงานในสังกัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรและสร้างความสำเร็จในองค์กร เช่น วัฒนธรรมองค์กรทำหน้าที่เป็นเกณฑ์ในการสร้างกฎเกณฑ์ ข้อบังคับให้บุคลากรมีกฎทางสังคม มีความรักความศรัทธาและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมมือร่วมใจกันทำงานเกิดความเชื่อตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้บุคลากรในมหาวิทยาลัยรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในองค์กรทำให้เกิดพฤติกรรมตามความคาดหวังและเป็นแนวทางในการทำงานภายในมหาวิทยาลัยนครพนม ซึ่งเป็นส่วนที่มองเห็นในรูปธรรมและนามธรรม โดยผ่านสัญลักษณ์และพิธีกรรมและส่วนที่อยู่ภายในซึ่งเป็นความเชื่อพื้นฐาน ค่านิยมองค์กร โดยวัฒนธรรมองค์กรได้เชื่อมโยงหน้าที่การปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคล การวางแผนและใช้แผนกลยุทธ์ การคัดเลือกหาบุคลากร การกลมเกลียวทางสังคม และการพัฒนานวัตกรรม จากการบริหารวัฒนธรรมองค์กรใหม่ที่เกิดจากการหลอมรวมองค์กรหลายแห่งเข้าด้วยกัน และด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยนครพนมได้ปรับการบริหารงานให้เกิดความกะทัดรัดคล่องตัวมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาพัฒนาองค์กร โดยมีการทำงานเป็นทีมและเป็นมืออาชีพเน้นการสร้างและพัฒนาองค์กรทำให้บุคลากรในมหาวิทยาลัยนครพนมเกิด

การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ที่องค์กรตั้งไว้ วัฒนธรรมองค์กรและองค์กรแห่งการเรียนรู้ ยังเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องที่สามารถบอกถึงคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยมีองค์ประกอบ ที่สามารถบอกได้ถึงคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยนครพนม เช่น มีความยุติธรรม ช่วงเวลาของการทำงาน การปกครอง การสร้างความสัมพันธ์อันดีงาม ระหว่างบุคลากรกับผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน มีมาตรฐานการดำรงชีวิตถูกต้อง สุขลักษณะ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้าง เงินเดือนที่เหมาะสม เป็นต้น องค์ประกอบเหล่านี้ทำให้บุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในมหาวิทยาลัยนครพนมนั้นมีความ เป็นอยู่ที่ดีและมีความสุข (วาสนา วิสัยเกษ, 2558, หน้า 50) แต่การหลอมรวม สถาบันการศึกษาในจังหวัดนครพนมเป็นมหาวิทยาลัยนครพนม แต่ละคณะ วิทยาลัยมี ธรรมเนียมและวัฒนธรรมของหน่วยงานที่แตกต่างกันทำให้เกิดความยากลำบากในการ หลอมรวมในเบื้องต้น ซึ่งต้องใช้เวลาในการลดความแตกต่างของแต่ละหน่วยงานแต่ ละคณะ วิทยาลัยที่ตั้งอยู่ห่างไกลกันทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณในการบริหารจัดการ แต่อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยได้ใช้นโยบายการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อลดภาระทาง ด้านงบประมาณ เนื่องจากได้รับการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานงบประมาณ ที่ค่อนข้างน้อย เพราะเป็นมหาวิทยาลัยใหม่มีนักศึกษาจำนวนน้อยทำให้การพัฒนา มหาวิทยาลัยได้ค่อนข้างช้า มีครุภัณฑ์ทางการศึกษาค่อนข้างจำกัดและอยู่ในสภาพที่ ทรุดโทรมทำให้การเรียนการสอนด้อยประสิทธิภาพ (มหาวิทยาลัยนครพนม, มปป)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจทำวิจัย เรื่องอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและองค์กร แห่งการเรียนรู้ต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม เพื่อให้ฝ่ายงานที่ เกี่ยวข้องได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรและ องค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สามารถส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรภายใน องค์กร

คำถามของการวิจัย

การวิจัยเรื่องอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัยไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมองค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้ และคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนมอยู่ในระดับใด
2. วัฒนธรรมองค์กร และองค์กรแห่งการเรียนรู้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนมหรือไม่
3. แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้ และคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนมเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมองค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้ และคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลวัฒนธรรมองค์กร และองค์กรแห่งการเรียนรู้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้ และคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัย ไว้ดังนี้

วัฒนธรรมองค์กรและองค์กรแห่งการเรียนรู้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทราบถึงระดับของวัฒนธรรมองค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้ และคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม
2. ทราบอิทธิพลวัฒนธรรมองค์กรและองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม
3. ได้แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้ และคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. เนื้อหาการวิจัย

1.1 วัฒนธรรมองค์กรได้ประยุกต์ตามแนวคิดและทฤษฎีของ Cooke & Lafferty (1989 อ้างถึงใน ศรีลัดดา เทพารักษ์, 2558, หน้า 11) โดยแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

- 1) วัฒนธรรมที่เน้นบทบาท (Role Culture) เป็นวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นตำแหน่ง บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบโครงสร้างขององค์กรกำหนดไว้ชัดเจน และมีกฎระเบียบข้อบังคับชัดเจน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทั่วไปในหน่วยงานใหญ่
- 2) วัฒนธรรมเน้นที่งาน (Task Oriented Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีมสนับสนุนและส่งเสริมให้สมาชิกแต่ละคนพัฒนาและใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อผลงานและการพัฒนาที่มีการริเริ่มใหม่อยู่เสมอ
- 3) วัฒนธรรมที่เน้นบทบาทอิสระเฉพาะตัวบุคคล (Existential Culture) ผู้ที่ต้องปฏิบัติงานในองค์กรจะกำหนดกฎเกณฑ์ของตนเองมีความเป็นอิสระสูง ความรู้ความสามารถของบุคคลที่หลากหลายจำเป็นและมีผลต่อประสิทธิภาพและชื่อเสียงขององค์กรเป็นอย่างยิ่ง

4) วัฒนธรรมแบบเป็นผู้นำ (Leader Culture) รูปแบบวัฒนธรรมที่ผู้นำจะมีกลุ่มผู้บริหารที่สามารถเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นผู้สนองรับหรือนำการตัดสินใจ นโยบาย แนวทางและแผนงานไปปฏิบัติให้บรรลุผล

1.2 องค์การแห่งการเรียนรู้ได้ประยุกต์จากทฤษฎีและแนวคิดของ Senge (1990, P. 13 อ้างถึงใน สุมัทธมา ปาร์คมาตย์, 2557, หน้า 12-13) ประกอบด้วย

- 1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ (Personal Mastery)
- 2) การมีแบบแผนความคิด (Mental Models)
- 3) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision)
- 4) การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning)
- 5) การคิดอย่างเป็นระบบ (Systems Thinking)

1.3 แนวคิดของคุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Working Life) ได้ประยุกต์ตามแนวคิดและทฤษฎีของ Walton (1973, pp. 12-14 อ้างถึงใน สัจสุณี เสมารักดี, 2557, หน้า 26-31) ประกอบด้วย

- 1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ หมายถึง ค่าจ้างที่ได้รับเพียงพอที่จะดำรงชีวิต ตามมาตรฐานของสังคมทั่วไปหรือค่าจ้างที่ได้รับมีความยุติธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับตำแหน่งอื่นที่มีลักษณะงานที่คล้ายกัน
- 2) สภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานควรจะอยู่ในสภาพแวดล้อมทางด้านร่างกาย และสิ่งแวดล้อมของการทำงานที่ป้องกันอุบัติเหตุและไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพและความปลอดภัย
- 3) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน หมายถึง การที่ผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสที่จะก้าวหน้าในอาชีพและตำแหน่งมีความมั่นคงในอาชีพ
- 4) โอกาสในการใช้และพัฒนาขีดความสามารถของบุคคล หมายถึง การที่ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถของตนจากงานที่ทำ โดยพิจารณาจากลักษณะการปฏิบัติงาน ได้แก่ งานที่ใช้ทักษะและความสามารถหลากหลาย งานที่มีความท้าทาย งานที่ผู้ปฏิบัติมีความเป็นตัวของตัวเองในการปฏิบัติงาน งานที่ได้รับการยอมรับว่าสำคัญ

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม จำนวน 1,143 คน (งานกาจหน้าท่ กองกลาง มหาวิทยาลัยนครพนม, 2559)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม จำนวน 1,143 คน ซึ่งผู้วิจัยได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การเปรียบเทียบตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) จากการศึกษาของ ชีรุฒิเอกะกุล (2543, หน้า 3-4) ยอมรับให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างได้ร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน แต่เพื่อความสมบูรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเก็บกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยเลือกวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 วัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย

3.1.1.1 วัฒนธรรมที่เน้นบทบาท

3.1.1.2 วัฒนธรรมเน้นที่งาน

3.1.1.3 วัฒนธรรมที่เน้นบทบาทอิสระเฉพาะตัวบุคคล

3.1.1.4 วัฒนธรรมแบบเป็นผู้นำ

3.1.2 องค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย

3.1.2.1 การเป็นบุคคลที่รอบรู้

3.1.2.2 การมีแบบแผนความคิด

3.1.2.3 การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

3.1.2.4 การเรียนรู้เป็นทีม

3.1.2.5 การคิดอย่างเป็นระบบ

3.2 ตัวแปรตาม คือ คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร ประกอบด้วย

3.2.1 ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ

3.2.2 สภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ

3.2.3 ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน

3.2.4 โอกาสในการใช้และพัฒนาขีดความสามารถของบุคคล

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและองค์การแห่งการเรียนรู้ต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมองค์กรตามแนวคิดและทฤษฎีของ Cooke & Lafferty (1989 อ้างถึงใน ศรีรัตนา เทพารักษ์, 2558, หน้า 11) ประกอบด้วย 1) วัฒนธรรมที่เน้นบทบาท 2) วัฒนธรรมเน้นทีมงาน 3) วัฒนธรรมที่เน้นบทบาทอิสระเฉพาะตัวบุคคล 4) วัฒนธรรมแบบเป็นผู้นำ ส่วนองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้นำแนวคิดและทฤษฎีของ Senge (1990, P. 13 อ้างถึงใน สุขุมชา ปาฐกมาตย์, 2557, หน้า 12-13) ประกอบด้วย 1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2) การมีแบบแผนความคิด 3) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) การเรียนรู้เป็นทีม 5) การคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าแนวคิดและทฤษฎีวัฒนธรรมองค์กรและองค์การแห่งการเรียนรู้จะเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม ตามแนวคิดและทฤษฎีคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรของ Walton (1973, pp. 12-14 อ้างถึงใน สัญสุณี เสมารักษ์ดี, 2557, หน้า 26-31) ซึ่งจะประกอบไปด้วย 1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ 2) สภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ 3) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน 4) โอกาสในการใช้และพัฒนาขีดความสามารถของบุคคล ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดและทฤษฎีมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาเรื่องอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม ผู้วิจัยได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมองค์กร หมายถึง บุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนมที่มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และค่านิยม ความเชื่อแบบแผนของพฤติกรรมการทำงานร่วมกันในองค์กรจนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ดีและสามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จซึ่งประกอบด้วย

- 1) วัฒนธรรมที่เน้นบทบาท (Role Culture) หมายถึง วัฒนธรรมที่มุ่งเน้นตำแหน่ง บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบโครงสร้างขององค์กรกำหนดไว้ชัดเจน และมีกฎระเบียบข้อบังคับชัดเจน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทั่วไปในหน่วยงานใหญ่
  - 2) วัฒนธรรมเน้นทีมงาน (Task Oriented Culture) หมายถึง วัฒนธรรมที่เน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีมสนับสนุนและส่งเสริมให้สมาชิกแต่ละคนพัฒนาและใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อผลงานและการพัฒนาที่มีการริเริ่มใหม่อยู่เสมอ
  - 3) วัฒนธรรมที่เน้นบทบาทอิสระเฉพาะตัวบุคคล (Existential Culture) หมายถึง ผู้ที่ต้องปฏิบัติงานในองค์กรจะกำหนดกฎเกณฑ์ของตนเองมีความเป็นอิสระสูง ความรู้ความสามารถของบุคคลที่หลากหลายจำเป็นและมีผลต่อประสิทธิภาพและชื่อเสียงขององค์กรเป็นอย่างยิ่ง
  - 4) วัฒนธรรมแบบเป็นผู้นำ (Leader Culture) หมายถึง รูปแบบวัฒนธรรมที่ผู้นำ จะมีกลุ่มผู้บริหารที่สามารถเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นผู้สนองรับหรือนำการตัดสินใจ นโยบาย แนวทางและแผนงานไปปฏิบัติให้บรรลุผล
2. องค์กรแห่งการเรียนรู้ หมายถึง บุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม ที่มีการพัฒนาตนเอง และเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จนสามารถนำไปปฏิบัติจริง ในระดับบุคคล ระดับทีม และระดับองค์กรอย่างต่อเนื่อง ได้อย่างมีมาตรฐานและ ประสิทธิภาพส่งผลให้องค์กรมีความแข็งแกร่งและมีศักยภาพเพื่อแข่งขันกับสถานการณ์ ปัจจุบันได้เป็นอย่างดีซึ่งมีหลักการสำคัญ จนเกิดการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ และร่วมพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย
- 1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ หมายถึง การเรียนรู้ของบุคลากรจะเป็นจุดเริ่มต้น คนในองค์กรจะต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ฝึกฝน ปฏิบัติ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ
  - 2) การมีแบบแผนความคิด หมายถึง แบบแผนทางความคิด ความเชื่อทัศนคติ แสดงถึงวุฒิภาวะ (Emotional Quotient, EQ) ที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์ กลายเป็นกรอบความคิดที่ทำให้บุคคลนั้น ๆ มีความสามารถในการทำความเข้าใจ วิเคราะห์ ตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
  - 3) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึง การสร้างทัศนคติร่วมของคนในองค์กร ให้สามารถมองเห็นภาพและมีความต้องการที่จะมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน

4) การเรียนรู้เป็นทีม หมายถึง การเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในลักษณะกลุ่มหรือทีมงานเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นเพื่อให้มีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์กันอย่างสม่ำเสมอ

5) การคิดอย่างเป็นระบบ หมายถึง การที่คนในองค์กรมีความสามารถที่จะเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ โดยมองเห็นภาพความสัมพันธ์กันเป็นระบบโดยรวม (Total System) ได้อย่างเข้าใจ แล้วสามารถมองเห็นระบบย่อย (Subsystem) ที่จะนำไปวางแผนและดำเนินการทำส่วนย่อย ๆ นั้นให้เสร็จทีละส่วน

3. คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร หมายถึง บุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนมที่มีคุณภาพชีวิตเกิดขึ้นจากวัฒนธรรมองค์กรและองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่รับการส่งเสริมการดูแลจนส่งผลให้คุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีก็จะทำให้บุคลากรมีกำลังใจและมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ทำให้งานที่ทำออกมามีคุณภาพ ประกอบด้วย

1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ หมายถึง ความพึงพอใจของบุคลากรต่อค่าตอบแทน ค่าจ้างที่เหมาะสมเพียงพอต่อการดำรงชีพ หรือมีความยุติธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับตำแหน่งของตนเองกับตำแหน่งอื่นที่มีลักษณะงานที่คล้ายกัน

2) สภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจของบุคลากรที่มีต่อสถานที่ปฏิบัติงานที่สะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีแสงสว่างเพียงพอ ไม่มีกลิ่น ไม่มีเสียงรบกวน มีอากาศถ่ายเทสะดวก ขณะปฏิบัติงาน มีวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องใช้สำนักงานที่เพียงพอ อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน และทันสมัย มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพ เช่น การจัดแข่งขันกีฬา มีการตรวจสุขภาพประจำปีของบุคลากร รวมถึงมีระบบรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นอย่างดี

3) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจของบุคลากรต่อการได้รับมอบหมายงานที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น ได้รับหน้าที่การปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และงานที่รับผิดชอบเป็นงานที่มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถ มีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน รวมถึงมีหลักเกณฑ์การพิจารณาในการปรับเปลี่ยนตำแหน่งอย่างเป็นธรรม

4) โอกาสในการใช้และพัฒนาขีดความสามารถของบุคคล หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจของบุคลากรต่อการได้รับการส่งเสริมพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาดูงาน เข้ารับการฝึกอบรม หลักสูตรต่าง ๆ รวมถึงหน่วยงานที่มีแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สามารถค้นคว้าอย่างสะดวก เมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานสามารถขอคำแนะนำหรือปรึกษาจากเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้แสดงความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่

4. บุคลากร หมายถึง บุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม ซึ่งเป็นบุคลากร ทั้งสายวิชาการ และสายสนับสนุนที่เป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ และพนักงานตามสัญญาจ้าง

5. แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้ และคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม หมายถึง การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ โดยพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นให้แก่บุคลากร และสร้างค่านิยม ความเชื่อ แบบแผนของพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานร่วมกันในองค์กรจนเกิดเป็น วัฒนธรรมองค์กรที่ดี โดยเน้นเรื่องการฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยจัดระบบสวัสดิการ ค่าตอบแทน ที่เป็นธรรมและเพียงพอให้กับบุคลากรอย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีการ ปฏิบัติงานให้มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพจนเกิดความก้าวหน้าและมั่นคงในอาชีพ การทำงานจนส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพของงานตรงตามเป้าหมายขององค์กรโดยใช้ผลการวิเคราะห์จากผลการวิจัย เชิงปริมาณ